

UNIWERSYTET
EKONOMICZNY
W POZNANIU

Prof. dr hab. Marzena Remlein
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Instytut Rachunkowości i Zarządzania Finansami
Katedra Rachunkowości i Rewizji Finansowej

Poznań, 11 września 2023 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr. Bartosza Gołębiowskiego
pt. „Determinanty jakości informacji księgowej spółek giełdowych”
przygotowanej w Instytucie Finansów, Katedrze Rachunkowości Finansowej
Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.
Promotor: dr hab. Marcin Kędzior, prof. UEK
Promotor pomocniczy: dr Krzysztof Jonas

Niniejsza recenzja została opracowana w odpowiedzi na pismo Dyrektora Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, p. prof. dr hab. inż. Stanisława Popka z dnia 12 lipca 2023r. informujące o powierzeniu mi funkcji recenzenta rozprawy doktorskiej p. mgr. Bartosza Gołębiowskiego pt. „Determinanty jakości informacji księgowej spółek giełdowych”. Jako promotora pracy wskazano dr hab. Marcina Kędziora, prof. UEK, natomiast promotorem pomocniczym był dr Krzysztof Jonas.

1. Ocena problemu badawczego oraz tematu rozprawy

Od wielu lat sprawozdanie finansowe stanowi istotne narzędzie komunikacji jednostki gospodarczej z otoczeniem, dostarczając zainteresowanym odbiorcom informacji o sytuacji majątkowej i finansowej oraz wymiernych rezultatach prowadzonej działalności gospodarczej. We współczesnej gospodarce rynkowej informacja stała się „towarem”, dobrem, którego posiadanie i racjonalne wykorzystanie może przynieść sukces ekonomiczny. Jednym z najważniejszych „producentów” i „dostawców” informacji finansowych jest rachunkowość, dostarczając swój „produkt” w postaci sprawozdania finansowego. Informacje zawarte w

Katedra Rachunkowości i Rewizji Finansowej
Instytut Rachunkowości i Zarządzania Finansami
al. Niepodległości 10,
61-875 Poznań
tel. + 48 61 854 38 38
krirf@ue.poznan.pl
www.ue.poznan.pl

sprawozdaniach finansowych stanowią podstawę oceny działalności podmiotu gospodarczego oraz determinują decyzje ekonomiczne użytkowników sprawozdań finansowych. Powinny zatem rzetelnie i wiarygodnie prezentować sytuację majątkowo-finansową podmiotu a jednocześnie powinny stanowić zbiór użytecznych danych zaspokajający potrzeby informacyjne użytkowników. Ranga informacji generowanych przez system rachunkowości jednostki sprawia, iż powinny one być przygotowane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz przyjętymi zasadami rachunkowości a także odpowiadać określonym standardom (cechom) jakościowym bez względu na to, kto będzie odbiorcą informacji. Jakość informacji można interpretować jako zespół cech stanowiących o zdolności do spełnienia wymagań wynikających z pełnionych przez rachunkowość funkcji (B. Micherda, 2004, *Współczesna rachunkowość w kreowaniu wiarygodnego obrazu działalności jednostki gospodarczej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, s. 26). Dbłość systemu rachunkowości o niezbędną jakość informacji generowanych przez system rachunkowości jest zdeterminowany przez wypracowane zasady rachunkowości, a w szczególności zasadę wiernego i rzetelnego obrazu (*true and fair view*).

Znaczenie podjętej w recenzowanej rozprawie problematyki potwierdza także fakt uwzględnienia zagadnienia jakości informacji finansowej w Założeniach koncepcyjnych MSSF.

Przywołane powyżej argumenty uzasadniają potrzebę prowadzenie badań naukowych w odniesieniu do jakości informacji finansowych generowanych przez system rachunkowości podmiotów gospodarczych. Doktorant dostrzegł ten problem i podjął udaną próbę jego rozwiązania. Podjęty w recenzowanej pracy problem jakości informacji finansowej oceniam jako istotny oraz aktualny a podjęcie próby zidentyfikowania determinantów jakości informacji finansowej jako ambitne wyzwanie.

2. Cel główny, cele pomocnicze i hipotezy badawcze

Celem głównym rozprawy jest „ustalenie najważniejszych czynników mikroekonomicznych oddziałujących na jakość informacji księgowej” (s. 5).

Ponadto, w rozprawie przyjęto cele szczegółowe:

- 1) przedstawienie wiedzy teoretycznej i badań empirycznych w zakresie informacji księgowej jest podstawą rozważań w pracy (*dostłowny cytat z pracy – przyp. MR*),

- 2) zdefiniowanie pojęć związanych z informacją i jej jakością, a następnie informacją księgową,
- 3) przedstawienie metod badawczych umożliwiających pomiar empiryczny jakości informacji księgowej w przedsiębiorstwach,
- 4) określenie zbioru potencjalnych jakościowych i ilościowych determinant opisujących jakość informacji księgowej,
- 5) określenie poziomu jakości informacji księgowej dla spółek notowanych na GPW w Warszawie.

Oceniając cel główny i cele cząstkowe pragnę zwrócić uwagę na następujące kwestie:

- 1) użyte w celu głównym określenie „najważniejszych czynników ...” wymaga przyjęcie kryterium ważności z określonego punktu widzenia,
- 2) cel główny nie identyfikuje podmiotu badawczego (spółek giełdowych), tak jak to jest określone w tytule rozprawy,
- 3) niefortunne sformułowanie celu szczegółowego nr 1 – błąd stylistyczny,
- 4) przedstawienie metod badawczych trudno przyjąć jako cel szczegółowy pracy, chyba że są one opracowane przez Doktoranta - wówczas należałoby przeredagować cel.

Doktorant sformułował hipotezę badawczą rozprawy, zgodnie z którą „Czynniki mikroekonomiczne oddziałują na jakość informacji księgowej spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie” (s. 6). Ponadto, hipotezę główną wspierają następujące hipotezy pomocnicze:

- H1: *Wielkość przedsiębiorstwa pozytywnie wpływa na jakość informacji księgowej.*
- H2: *Stosowanie przez przedsiębiorstwo Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej pozytywnie wpływa na jakość informacji księgowej.*
- H3: *Korzystanie przez przedsiębiorstwo z usług audytorskich „wielkiej czwórki” pozytywnie wpływa na jakość informacji księgowej.*
- H4: *Wartość zadłużenia przedsiębiorstwa negatywnie oddziałuje na jakość informacji księgowej.*
- H5: *Intensywność kapitałowa wywiera pozytywny wpływ na jakość informacji księgowej.*
- H6: *Generowanie przez przedsiębiorstwo ujemnych wyników finansowych w przeszłości obniża jakość informacji księgowej w bieżącym okresie.*
- H7: *Przynależność przedsiębiorstwa do konkretnej branży oddziałuje istotnie na jakość informacji księgowej prezentowanej przez przedsiębiorstwo.*

W mojej ocenie hipoteza główna oraz hipotezy pomocnicze zostały sformułowane prawidłowo. Dotyczą one weryfikacji istotności wpływu specyficznych czynników charakteryzujących podmiot gospodarczy na jakość prezentowanej informacji finansowej. Weryfikację postawionych hipotez badawczych oraz realizację zamierzonych celów badawczych przeprowadzono wykorzystując metodę analizy literatury przedmiotu oraz metody statystyczne, tj. statystyki opisowe, analiza korelacji oraz analiza regresji. Dobór i wykorzystanie przedstawionych metod badawczych oceniam jako prawidłowe.

3. Ocena struktury i zawartości merytorycznej rozprawy

Recenzowana praca została poświęcona determinantom jakości informacji finansowej. Zasadnicza część pracy to trzy pierwsze rozdziały o charakterze teoretycznym, natomiast rozdział czwarty odnosi się do przeprowadzonych przez Doktoranta badań empirycznych.

Wstęp został przygotowany prawidłowo, zawiera najważniejsze elementy, tj. uzasadnienie tematu pracy, cel główny pracy, cele szczegółowe, hipotezy badawcze (główną i pomocnicze oraz krótką prezentację struktury pracy. Jedyna uwaga odnosi się do braku informacji na temat zastosowanych metod badawczych.

Rozdział pierwszy pt. „*Informacja finansowa w przedsiębiorstwie*” (34 strony) stanowi wprowadzenie do podjętej problematyki i zawiera rozważania przeprowadzone na podstawie literatury przedmiotu. W pierwszej kolejności Doktorant prowadzi rozważania dotyczące pojęcia informacji. W tabeli 1. przywołuje wybrane definicje informacji, brak jednak aktualnych definicji (ostatnia z 2001 roku), brak także autorskiej propozycji lub choćby wskazania, która z zaprezentowanych definicji informacji będzie stosowana w dalszych rozważaniach. Brak uporządkowania terminologicznego rzutuje na dalsze rozważania zawarte w rozprawie. Autor nie wyjaśnia pojęcia *informacja księgową* oraz *informacja finansową*, mimo, że stosuje je zamiennie. W tytule rozprawy mowa o jakości informacji księgowej, natomiast w tytułach rozdziałów – jakość informacji finansowej (rozdział 2 i 4), z kolei w tytułach podrozdziałów znowu pojawia się jakość informacji księgowej (2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 4.5.). Ponadto, w treści rozprawy pojawia się termin *informacja ekonomiczna* (s. 19) oraz *informacja gospodarcza* (s.24). W dalszej części Autor zaprezentował funkcje wiadomości (w tytule mowa o funkcjach informacji), zatem w tym miejscu proszę o odpowiedź na pytanie dotyczące relacji informacji, wiadomości i danych a także informacji gospodarczej, ekonomicznej, finansowej i księgowej.

Dalsza część rozdziału została poświęcona roli rachunkowości w procesie powstawania informacji ekonomicznej, w której Autor przywołuje definicje rachunkowości (brak aktualnych) oraz omawia funkcje i zasady rachunkowości oraz cechy jakościowe informacji. Tę część rozważań oceniam jako istotne, stanowiące podstawę teoretyczną do dalszych badań na temat jakości informacji finansowych.

Rozdział drugi pt. *„Jakość informacji finansowej w teorii i badaniach empirycznych rachunkowości”* (37 stron) w całości został poświęcony – zgodnie z tytułem – jakości informacji finansowej. W początkowej części Autor zamieścił wprowadzenie do rozdziału, co budzi moją uwagę, bowiem:

- 1) w rozdziale 1 nie było żadnego wprowadzenia,
 - 2) treść wprowadzenia powinna zostać umieszczona przed (a nie w ramach) podrozdziału 2.1.
- Pomimo wstępnej deklaracji *„przedstawienia pojęcia jakości informacji finansowej”* (s.43) w treści brakuje wyjaśnienia co Doktorant rozumie pod tym pojęciem. Natomiast omówiono cechy jakościowe informacji finansowej (zgodnie z Załoženiami koncepcyjnymi sprawozdawczości finansowej ISAB). Zaprezentowano także modele opisujące jakość informacji księgowej/finansowej (s. 48) oraz metody pomiaru jakości wyniku finansowego. W dalszej części rozdziału rozważania poświęcono jakości wyniku finansowego. W związku z tym nasuwa się pytanie: czy jakość wyniku finansowego i jakość informacji na temat wyniku finansowego to to samo? Czy rozważania dotyczące jakości informacji o wyniku finansowym można odnieść na informacje finansowe dotyczące innych kategorii (pozycji) sprawozdawczych?

Rozdział trzeci pt. *„Czynniki warunkujące jakość rachunkowości ”* (32 strony) poświęcony został przedmiotowi rozważań, tj. determinantom jakości informacji finansowych. W mojej ocenie tytuł rozdziału został błędnie sformułowany, bowiem rozważania nie dotyczą jakości rachunkowości a jakości informacji generowanych przez rachunkowość. Zostało to zresztą potwierdzone w celu rozdziału (*„przedstawienie potencjalnych determinantów jakości informacji finansowej dostarczonej przez przedsiębiorstwa”*, s. 80).

W pierwszej kolejności Doktorant dokonuje klasyfikacji potencjalnych determinantów jakości informacji finansowej oraz uzasadnia prowadzenie rozważań tylko w odniesieniu do czynników mikroekonomicznych (s. 81). Pozytywnie oceniam autorską listę determinantów mikroekonomicznych, z podziałem na determinanty finansowe i niefinansowe, zaprezentowane w tabeli 5 (s. 82). Nasuwa się jednak pytanie: co Doktorant rozumie pod pojęciem *„rachunkowe*

cechy sprawozdawcze przedsiębiorstw” (s. 82)? W dalszej części zaprezentowano determinanty jakości wyniku finansowego (?) oraz - istotne dla realizowanego celu pracy – sześć czynników mających wpływ na jakość informacji finansowych. Ponadto, pragnę zwrócić uwagę na „niedopracowane” fragmenty w tej części pracy: brak formuły płynności finansowej (mimo, iż w treści jest nawiązanie wraz z „:” – s. 86), brak precyzji w formułowaniu treści („*wielkości te*”, „*czynnik ten*” – s. 89) oraz „*P. Gagaring, S. Bamnabg S zidentyfikowali...*” – s. 86. Kolejna część pracy została zatytułowana „*Czynniki kulturowe a jakość sprawozdawczości przedsiębiorstw*”, natomiast nie wyjaśniono jakiej sprawozdawczości dotyczy (czy tylko sprawozdawczości finansowej, czy również niefinansowej). Autor prezentuje poglądy różnych autorów dot. wymiarów kulturowych, które według mojej opinii są zbyt liczne, natomiast zabrakło rozważań dotyczących związku czynników kulturowych z jakością informacji finansowych. Doktorant co prawda na s. 102 stwierdza, że „*Autorzy (T.S. Doupnik, K. Grabiński i K. Mokrzycka-Kogut – przyp. MR) podkreślają istotny wpływ wymiaru kulturowego na jakości prezentowanej informacji finansowej*”, to jednak w przywołanej tabeli 7 (s. 103) prezentuje „*Zależność między wymiarami kulturowymi wg Hofstede’a a poziomem zarządzania zyskami*”. Koniec rozdziału poświęcono rozważaniom na temat „*otoczenia makroekonomicznego, instytucjonalnego i prawnego i ich wpływu na jakość raportowanego wyniku przedsiębiorstw*”.

Podsumowując część teoretyczną pracy pragnę stwierdzić, że pomimo poczynionych uwag, jest ona osadzona w literaturze przedmiotu. Zaprezentowane w tej części pracy rozważania oceniam pozytywnie, świadczą one o wiedzy Doktoranta z zakresu informacji finansowej, jej jakości oraz czynników mających wpływ na tę jakość. Treść zawarta w recenzowanych rozdziałach stanowi teoretyczne podstawy do przeprowadzenia badań empirycznych dotyczących determinantów jakości informacji finansowej spółek notowanych na GPW w Warszawie.

Rozdział czwarty pt. „*Model determinujący jakość informacji finansowej prezentowanej przez system rachunkowości i jego weryfikacja*” (34 strony) stanowi udaną próbę prezentacji wyników badań przeprowadzonych w zakresie identyfikacji najważniejszych determinantów jakości informacji księgowej polskich spółek giełdowych. Doktorant weryfikował sformułowane we wstępie hipotezy badawcze za pomocą 2 modeli (JIK1, IK2) zmiennych określających jakość informacji księgowej. Badania empiryczne zostały przeprowadzone na grupie badawczej składającej się ze spółek notowanych na GPW w Warszawie. Autor zaprezentował próbę

badawczą (liczbę obserwacji), jednak brak informacji liczbowych (liczba spółek) pozwalających zweryfikować poprawność jej ustalenia. W tabeli 8. i 9. zawarto informacje dotyczące liczebności próby badawczej dla każdego modelu, jednak podane wyniki są błędne (model JIK1 – po korektach powinien liczyć 2151 obserwacji, natomiast model JIK2 – 3286 obserwacji). Przedmiotem badań były informacje finansowe zawarte w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych sporządzonych za lata 2016 – 2021. Doktorant zbadał wpływ 7 czynników (1) wielkość przedsiębiorstwa, 2) stosowanie MSSF, 3) korzystanie z usług audytorskich "wielkiej czwórki", 4) zadłużenie, 5) intensywność kapitałowa, 6) ujemny wynik finansowy, 7) branża). Wnioski z przeprowadzonych badań zostały sformułowane prawidłowo i sprowadzają się do stwierdzenia, że pozytywnie na jakość informacji księgowej wpływają: 1) wielkość przedsiębiorstwa, 2) stosowanie przez spółkę MSSF, 3) intensywność kapitałowa. Natomiast poziom zadłużenia spółki obniża jakość informacji finansowej. Badania również wykazały negatywny wpływ korzystania z usług audytu tzw. „wielkiej czwórki” na jakość informacji finansowej.

Oceniając badawczą część pracy pragnę zwrócić uwagę, iż sformułowane we Wstępie hipotezy badawcze zostały zweryfikowane (H1, H4, H5 - zweryfikowane pozytywnie, H3 – negatywnie). Hipoteza 6, dotycząca występowania straty w roku poprzednim, nie została zweryfikowana ze względu na brak istotności wpływu tego czynnika. Natomiast hipoteza 7 odnosząca się do istotności przynależności branżowej ze względu na skrajnie odmienne rezultaty otrzymane w badanych modelach została „częściowo zweryfikowana”. Podobnie hipoteza 2 dotycząca stosowania przez spółki MSSF.

W Zakończeniu Doktorant prezentuje wnioski z przeprowadzonych badań. Brak jednak odniesienia do części teoretycznej pracy i wskazania jej najistotniejszych osiągnięć. Pomimo, że Autor wyraźnie określa które hipotezy i jak zostały zweryfikowane, to brak wyraźnego odniesienia do sformułowanego celu pracy i wskazania „*najważniejszych czynników mikroekonomicznych oddziaływujących na jakość informacji księgowej*” (s. 5). Ponadto, zauważam pewną nieścisłość dot. weryfikacji hipotezy 2 (s. 148 – zweryfikowana częściowo, s. 144 – zweryfikowana pozytywnie).

Podsumowując pragnę stwierdzić, że zarówno przeprowadzone rozważania o charakterze teoretycznym (rozdziały 1–3), jak i badania empiryczne (rozdział 4) pozwoliły na realizację określonego we wstępie celu głównego.

W kontekście zagadnień poruszonych w rozprawie nasuwają się kwestie, co do których prosiłabym o ustosunkowanie się Doktoranta podczas publicznej obrony pracy:

- 1) jaka jest relacja pomiędzy informacją księgową a finansową?
- 2) w jaki sposób jakość informacji finansowych może doprowadzić do zmniejszenia asymetrii informacji ? (s. 114 „*Jakość informacji księgowych może pomóc zmniejszyć asymetrię informacji między menedżerami firmy, a zewnętrznymi interesariuszami, takimi jak inwestorzy i kredytodawcy.*”).
- 3) które atrybuty jakości informacji finansowej uznaje Doktorant jako najważniejsze?

4. *Strona formalna pracy*

Recenzowana rozprawa liczy 166 stron. Zasadniczą część pracy stanowią cztery rozdziały, które zostały poprzedzone wstępem i podsumowane w zakończeniu. Dopełnieniem całości jest bibliografia (obejmująca krajowe i zagraniczne pozycje literaturowe – łącznie 214 pozycji oraz akty prawne), spis zamieszczonych w pracy tabel (22), oraz rysunków (9) stanowiących w większości autorskie opracowanie Doktoranta, przygotowane na podstawie studiów literaturowych bądź prezentujące wyniki przeprowadzonych badań empirycznych. Liczebność oraz dobór i wykorzystanie źródeł oceniam pozytywnie.

Z obowiązku recenzenta zwracam uwagę na błędy o charakterze redakcyjnym. Są to m.in.:

- s. 9 i dalsze – kropka kończy zdanie, zatem powinna być po numerze przypisu,
- s. 19 i 23 – jest „*widomości*”, powinno być „*wiadomości*”,
- s. 32 – przypis nr 69 – przypis z zasobu internetowego wymaga podania daty dostępu,
- s. 34 – niefortunne sformułowanie „*...leżący na spółce obowiązek...*” – raczej „*...ciążący na spółce obowiązek...*”,
- s. 37 – jest „*raporty bieżące przykazują ...*”, powinno być „*raporty bieżące przekazują...*”,
- s. 80 jest „*Takich jak...*”, powinno być „*takich jak...*”,
- s. 86 – brak formuły obliczania płynności finansowej,
- s.117 – 4 wiersz od góry jest „*JIK1*” powinno być „*JIK2*”.

Powyższe uwagi, choć istotne dla redakcji rozprawy, nie umniejszają wartości merytorycznej ocenianej pracy doktorskiej.

5. *Końcowa ocena rozprawy*

Biorąc pod uwagę poczynione ustalenia i oceny pragnę stwierdzić, iż przedstawione w recenzowanej rozprawie doktorskiej rozważania odnoszące się do jakości informacji finansowej i jej determinantów oceniam jako istotne i aktualne. Doktorant dowiódł znajomości problematyki oraz wykazał się umiejętnością prowadzenia badań naukowych.

Konkludując wyrażam opinię, że rozprawa doktorska mgr. Bartosza Gołębiowskiego pt. „*Determinanty jakości informacji księgowej spółek giełdowych*” stanowi rozwiązanie ważnego i aktualnego problemu naukowego.

W związku z powyższym stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr. Bartosza Gołębiowskiego pt. „*Determinanty jakości informacji księgowej spółek giełdowych*” spełnia w stopniu satysfakcjonującym wymogi ustawowe określone dla rozpraw doktorskich. Wnoszę zatem o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

